

«KAMOLOT»
KUTUBXONASI

Mixail
Lermontov

Zamonamiz qahramoni

YANGI ASR AVLODI
TOSHKENT
2015

UO'K: 821.161.1-1

KBK: 84(2Ros=Rus)1

L-44

Lermontov, Mixail

Zamonamiz qahramoni. / Mixail Lermontov. – T.:
Yangi asr avlodi, 2015. – 240 b.

ISBN 978-9943-27-535-5

Mixail Lermontovning «Zamonamiz qahramoni» qis-
sasi o'quvchini haqiqatda o'ylatadi. Asar insoniy munosabatlar – do'stlik, muhabbat, sadoqat va xiyonat, axloq qoidalari ustiga qurilgan. Bosh qahramon – Zamonamiz qahramoni, ya'ni Pechorin ijobiy obraz emas, ammo uning aniq bir xislatini odamiylikdan mutlaqo yiroq, deb baholashimiz ham o'rinli emas. Zamonamiz qahramoni – yozuvchining o'zi e'tirof etganidek, odamlarni qusurdan davolash uchun zarur bo'ladigan «achchiq dori, o'tkir haqiqat». Pechorin bizning oramizda, bir havodan nafas olayotgan tanishimiz yoki qo'shnimiz. Uning illatini oshirib, muqarrar jazoga ro'para qilish insoniylikka qanchalik xos? «Dardning qanday dard ekanligini ko'rsatib berishning o'zi kifoya, uni qanday davolashni Xudo biladi».

UO'K: 821.161.1-1

KBK: 84(2Ros=Rus)1

ODIL RAHIMIY
tarjimasi

ISBN 978-9943-27-535-5

© Mixail Lermontov, «Zamonamiz qahramoni». «Yangi asr avlodi», 2015.

ZAMONAMIZ QAHRAMONI

Yozuvchidan

Har bir kitobda so'zboshi uning ham avvali, ham oxiridir; u yo asarning maqsadini tushuntirib berish yoki tanqiddan o'zini oqlash va tanqidga javob vazifasini o'taydi. Biroq, odatda, axloqiy maqsad yoki jurnal tanqidlari bilan o'quvchilarning ishlari bo'lmaydi, shuning uchun ular so'zboshini o'qimaydilar. Afsuski, ayniqsa, bizda shunday. Bizning kitobxonlarimiz hali shu qadar yosh va soddadilki, agar masalaning oxirida qissadan hissa degan xulosa bo'lmasa, uning ma'nosiga tushunib yetmaydilar. Ular hazilni bilmaydilar, kinoyani payqamaydilar; to'g'risi, ular yomon tarbiya ko'rganlar. Ular nomusli jamiyat va odobli kitobda oshkora haqoratga yo'l qo'yilmasligi kerakligi, zamonimiz ma'rifati undan ham o'tkirroq, deyarli ko'zga ko'rinmasa ham, ammo xushomadgo'ylik niqobi ostida undan ko'ra qattiqroq va omonsizroq zarba beradigan qurol kashf etganini hali bilmaydilar. Bizning kishilarimiz bir-biriga dushman bo'lgan ikki davlatga qarashli diplomatning suhbatini eshitganda, bular qalin do'st bo'lganlari uchun hukumatlarini aldashmoqda, deb ishonadigan provinsialga o'xshaydilar.

Bu kitob yaqindagina ba'zi kitobxonlar va qisman ba'zi jurnallarning ham baxtiqaro ishonchiga sazovor bo'lishday bir baxtsizlikni boshidan kechirdi. Ba'zilar «Zamonamiz qahramoni»dek axloqsiz bir kimsani bizga ibrat qilib ko'rsatibdi, deb qattiq xafa ham bo'lishdi; ba'zilar esa bunda yozuvchi o'zining va o'z tanishlarining portretlarini tasvirlabdi, deyishdi... Bularning hammasi siyqasi chiqib, eskirib ketgan hazill! Aftidan, Rus shunday yaratilganki, unda hamma narsa o'zgarib, yangilanib turadi, ammo bu bemazagarchilik sira yo'qolmas ekan. Bizda g'aroyib ertaklarning eng g'aroyibi ham shaxsni haqorat qilishga qaratilgan bir qasd singari ta'naga duchor bo'lmay iloji yo'q.

Muhtaram janoblar, Zamonamiz qahramoni haqiqatan ham portret, biroq bir kishining portreti emas: bu butun avlodimizning gunohlari to'la ravishda ko'rsatilgan qusurlaridan yasalgan bir portretdir. Siz menga inson bunchalik bema'ni bo'lmasa kerak, deb aytarsiz, men esa bunga javoban: «Agarda shuncha fojiali va romantik yovuzlarning bo'lishiga ishongan bo'lsangiz, nega Pechorinning borligiga ishonmaysiz?» deyman. Agar siz bundan beshbattar dahshatli va beo'xshov uydirmalarga mahliyo bo'lgan ekansiz, nima uchun bu xarakter, hatto uydirma bo'lganda ham, sizning shafqatingizga sazovor bo'lolmaydi? Sababi asarda siz istaganingizdan ortiqroq haqiqat borligi emasmikan?..

Siz bundan axloq foyda ko'rmaydi deb aytarsiz? Afv etasiz. Odamlarni shuncha totli narsalar bilan boqib kelganimiz ham yetar; bundan

ularning me'dalari buzildi: ularga endi achchiq-achchiq dori, o'tkir haqiqatlar kerak. Lekin shu gaplarimdan so'ng ushbu kitobning muallifi bir vaqtlarda odamlarni qusurdan davolash haqida mag'rur orzular qilib yurgan kishi ekan, deb sira o'ylamang. Bunday nodonlikdan Xudo saqlasin! U faqat sizning va o'zining baxtiga qarshi, juda ko'p uchratgan hozirgi zamon kishisini o'zi bilganicha tasvir etishdan zavqlanardi, xolos. Dardning qanday dard ekanligini ko'rsatib berishning o'zi ham kifoya qiladi, uni qanday davolashni Xudo biladi.

BIRINCHI BO'LIM

1

BELA

Men bekat aravasida Tiflisdan jo'nab ketmoqda edim. Aravamning bor-yo'q yuki kichkinagina jomadondan iborat bo'lib, uning ham yarmi Gruziya xotiralari bilan to'la. Sizning baxtingizga, xotiralarning ko'p qismi yo'qolib ketgan, jomadonim bilan boshqa narsalarim esa, mening toleyimga, omon qolgan edi.

Koyshaur vodiysiga kirib borganimda, quyosh qorli tog'lar orqasiga yashirina boshlagan edi. Osetin – aravakash qorong'i tushguncha Koysaur tog'ining tepasiga otib olish niyatida, otlarni hadeb qistar va ovozi boricha baqirib ashula aytar edi. Bu vodiylar g'oyat ajoyib joy! Hamma yog'i – odam oyog'i tegmagan baland-baland tog'lar, chirmashib o'suvchi o't-o'lanlar va yam-yashil baxmaldek to'p-to'p chinor daraxtlari qoplagan qizg'ish azamat qoyalari; suv o'pirib ketgan sarg'ish jarlar; tepada, cho'qqilarda esa zar hoshiyaday tovlanuvchi qorlar, pastlikdan esa Aragva qop-qorong'i dara tagidan hayqirib chiquvchi nomsiz boshqa bir soy bilan quchoqlashib, xuddi ilon tangasiday yaltirab oqadi.

Koysaur tog'ining etagiga yetgach, duxan¹ yonida to'xtadik. Bu yerda yigirmatacha gruzin va tog'liklar chuvillashib turishar edi; sal nari-da tuya karvoni ham tunash uchun qo'ngan. Aravamni shu la'nati tog' ustiga olib chiqish uchun ho'kiz kira qilishim kerak edi, chunki kuz fasli kirib, yerlar yaxlab, sirg'anchiq bo'lib qolgan, tog'ning balandligi esa ikki chaqirimcha kelar edi.

Noiloj oltita ho'kiz bilan bir necha osetin yolladim. Osetinlardan biri jomadonimni yelkasi-ga ko'tarib oldi, qolganlari esa qiy-chuv bilangi-na ho'kizlarga madad berib borishdi.

Mening aravam ketidan limmo-lim qilib yuk ortilgan boshqa bir aravani to'rtta ho'kiz bema-lol tortib kelardi. Bu meni ajablantirdi. U arava ketidan kumush qoplangan kichkinagina ka-bardincha tamakisini chekib egasi kelar edi. Uning egnida – epoletsiz ofitsercha syurtuk², boshi-da esa paxmoq qalpog'i bor edi. Yoshi elliklar-da; yuzining qorachaligi Kavkaz quyoshi bilan ko'pdan beri tanish ekanligidan darak berardi. Bevaqt oqargan mo'ylovlari esa uning shaxdam qadam tashlashiga va bardamligiga mos tush-mas edi. Men uning yoniga kelib, boshimni egib salom berdim; u mening salomimga indamay alik oldi-da, og'zidan burqitib tutun chiqardi.

– Aftidan, hamrohga o'xshaymiz-a?

U yana indamay bosh egdi.

– Stavropolga ketayotibsizmi, deyman?

---

¹ Duxan – do'kon so'zining Kavkazda aytilishi. Odatda, duxan qovoqxona vazifasini ham o'taydi.

² Syurtuk – etagi tizzasigacha tushadigan erkaklar kiyimi.

– Ha, ha... poshsholik narsalari bilan.

– Menga qarang, baraka topkur, nima uchun sizning og‘ir yukli aravangizni to‘rtta ho‘kiz bemalol tortadi-yu, mening bo‘sh aravamni, mana bu osetinlar madad bersa ham, olti ho‘kiz zo‘rg‘a sudraydi?

Hamrohim mug‘ombirona jilmaydi-da, men-ga ma‘nodor nazar tashladi.

– Kavkazga yaqinda kelganmisiz, deyman?

– Bir yilcha bo‘ldi, – deb javob berdim men.

U yana jilmayib qo‘ydi.

– Nima edi?

– Shunday, o‘zim! Bu osiyoliklar o‘larday ayyor bo‘ladi! Siz ular baqirib ho‘kizlariga ma-dad berayotir, deb o‘ylarsiz? Ularning nima deb baqirishini kim biladi, deysiz! Ho‘kizlar ular-ning tiliga tushunadi; yigirmata ho‘kiz qo‘shing, baribir, agar ular o‘z tilida bir nima deb baqirdi-mi, bo‘ldi, ho‘kizlar joyidan qimirlamay turave-radi... Bari uchiga chiqqan ayyor! Nima ham qilaolasiz?.. Bular o‘tkinchilarning pulini qoqib olish payida... Bu muttahamlarni juda yomon o‘rgatib qo‘yishgan! Hali ko‘rarsiz, sizdan yana araq puli ham olishadi. Men bularni yaxshi bi-laman, meni aldab bo‘pti!

– Bu yerda ko‘pdan beri xizmat qilasizmi?

– Ha, Aleksey Petrovich¹ zamonida ham xiz-mat qilardim, – deb javob berdi hamrohim g‘urur bilan. – Aleksey Petrovich Liniyaga² kel-

¹ Aleksey Petrovich Yermolov – Kavkazni zabt etishda rus qo‘shinlariga qo‘mondonlik qilgan rus generali.

² Liniya – bu yerda qator qurilgan harbiy istehkomlar ma‘nosida; chor qo‘shinlari shu istehkomlardan Kavkazga hujum boshlaganlar.

ganda, men kichik zobit edim, – deya ilova qildi, – uning qo‘li ostida tog‘liklarga qarshi janglarda qatnashib, martabam ikki bor oshdi.

– Hozir-chi?..

– Hozir uchinchi Liniya batalonidaman. O‘zlaridan so‘rasak?..

Men ham aytdim.

Shu bilan suhbatimiz tugadi, ikkovimiz indamay yonma-yon ketaverdik. Tog‘ tepasiga chiqsak, qor bor ekan. Quyosh botib ketdi, kun botmay turib, tun bostirib keldi, odatda, janubda shunday bo‘ladi; ammo qor oppoq oqarib turgani uchun, garchi uncha tik bo‘lmasa ham, yuqoriga ko‘tarilib boruvchi yo‘lni adashmay topib borardik. Jomadonimni aravaga solib, ho‘kizlarni chiqarish va aravaga ot qo‘shishni buyurdim-da, pastga, yastanib yotgan vodiya so‘nggi marta ko‘z tashladim, biroq tog‘lar orasidan burqsib chiquvchi qalin tuman vodiyni tamomila qamrab olgan, u yerdan biron to‘vush ham qulog‘imizga yetib kelmas edi. Osetinlar shovqin-suron bilan meni o‘rtaga olib, araq puli talab qila boshladilar; ammo kapitan ularga bir o‘shqirib bergan ediki, bir zumda tumtaraqay bo‘lib ketishdi.

– Juda g‘alati xalq-da, bular! – dedi kapitan, – rus tilida non deyishni bilmaydilar-u, «Ofitser, araq puli ber!» deyishni bilib olganlariga hayronman! Menga qolsa, bulardan tatarlar ming chandon yaxshi: ular hech bo‘lmaganda, araqdan hazar qilishadi-ku...

Bekatga yana bir chaqirimcha qolgan edi. Tevarak-atrof jimjit, shu qadar jimjit ediki, hat-

to chivin g'ing'illab uchsa, uning qaysi tomonga uchganini bilish mumkin edi. Chap yonimizda chuqur dara qorayib ko'rinardi; uning orqasidan va qarshimizdan botib ketgan quyoshning so'nggi shafaqlari arang ko'rinib turgan och rangli ufq etagida qat-qat qor bosgan ko'm-ko'k tog' cho'qqilari ko'zga tashlanar edi; qoramtir osmonda yulduzlar miltillay boshladi, bu yulduzlarning bizning shimol taraflardagiga nisbatan ancha yuksak ko'rinishi odamga g'alati tuyilardi. Yo'lning ikki tomonida qop-qora xarsang toshlar qaqqayib turardi; u yer bu yerda qor tagidan butalar chiqib turardi-yu, ammo qotib qovjirab ketgan barglarning birortasi ham qimir etmasdi, butun tabiat chuqur uyquga ketgan bunday bir vaziyatda bekat aravasini tortib boruvchi uchta horg'in otning pishqirishi va rus qo'ng'iroqchasining past-baland jaranglashini eshitib borish nihoyatda nash'ali edi.

– Ertaga havo yaxshi bo'ladi! – dedim men.

Kapitan mening bu gapimga indamadi-da, ko'rsatkich barmog'i bilan naq ro'paramizda qad ko'tarib turgan baland toqqa ishora qildi.

– U nima? – deb so'radim men.

– Gud-Tog'.

– Gud-Tog' bo'lsa nima qipti?

– Bug'lanib turishini qarang.

Chindanam, Gud-Tog'ning tepasi bug'lanib turar edi; tog' tevaragida yengil bulutlar suzib yurardi, cho'qqisida yaslanib yotgan qop-qora bulut esa hatto qorong'i osmonda ham yaqqol ko'rinib turardi.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/377> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/377> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/377>